

MONOGRAFIJA "IVO Prvo pred u Požeško

U nazočnosti autora Igora Zidić
Antun Škvorčević, Biserka Raut

obljetnica

**IVO DULČIĆ
JE RODEN
11. KOLOVOZA
1916. GODINE**

Darko KOVAČEVIĆ

U Dvorani blaženoga Alojzija Stepinca u Biskupskom domu u Požegi predstavljena je monografija "Ivo Dulčić", autora Igora Zidića. Knjiga je tiskana u suradnji Požeške biskupije, Matice hrvatske i Moderne galerije.

Uvodnu riječ održao je požeški biskup mons. Antun Škvorčević, domaćin i glavni potcatelj ovoga izdanja. Uz njega su o monografiji govorili ravnateljica MG iz Zagreba Biserka Rauter Plančić, likovni kritičar Igor Loinjak te autor Igor Zidić. Svečanost je predstavljana svojim izvedbama upotpunio Katedralni zbor Požege.

O pojedinim etapama Dulčićeva opusa do sada se pisalo i takvih je tragova o njemu podosta, ali tek je sada, u godini obilježavanja stote obljetnice njegova rođenja, Dulčićeva ostavština dobila oblik interpretacijski zaokružene cjeline. Zidić je u ovoj monografiji na gotovo 650 stranica dao vrlo detaljan presjek dosadašnjih zapisa o Ivi Dulčiću, ali najveći dio teksta predstavlja autorovu vlastitu interpretaciju cjelokupnoga slikovnog materijala koji je do danas ostao sačuvan, a čiji se dio nalazi i u Dijecezanskom muzeju Požeške biskupije. Autor u devet poglavlja donosi mnogo novoga materijala koji do sada nije bio poznat našoj stručnoj likovnoj javnosti, a koji dodatno približava Dulčićev rad bacajući još sjajnije (i intenzivnije) svjetlo na njegovu umjetničku površinu. Od dosadašnjih bi se cjelovitih monografskih obrada Dulčićeva opusa mogla spomenuti knjiga Antuna Karamana, objavljena 1988. godine. Iz toga je razloga dvadeset i osam godina kasnije - i k tome o stogodišnjici slikareva rođenja - bilo važno da nova monografska interpretacija Dulčićeve ostavštine dobije svoj epilog.

Promoviranu monografiju za Glas Slavonije analizirao je osječki povjesničar umjetnosti Igor Loinjak:

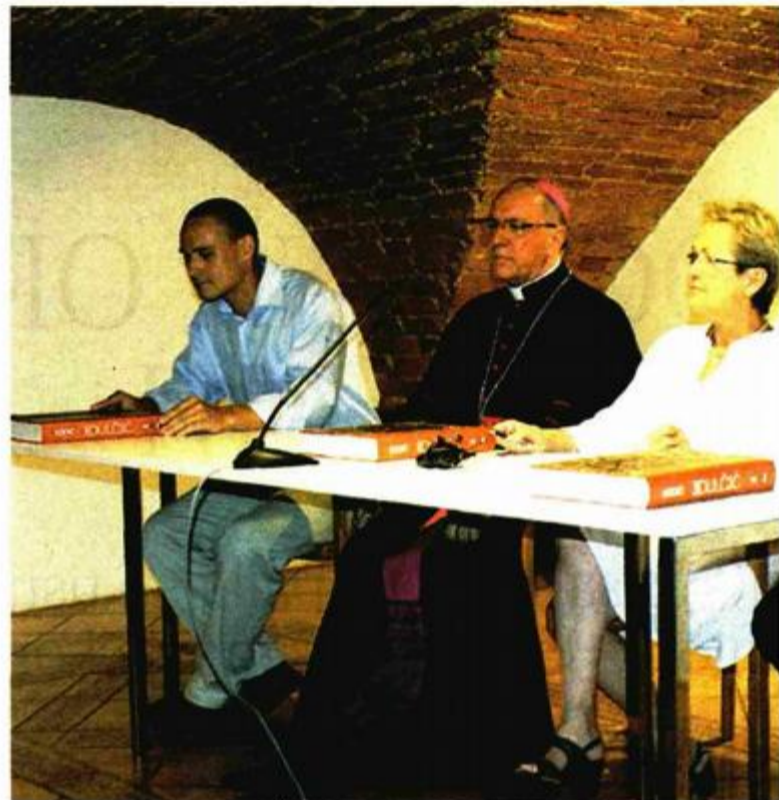
Unatoč kronologijskom pristupu koji uključuje nizanje Dulčićeva razvoja linearnim vremenskim slijedom, Zidić je u tekstu zadržao i tematsku okosnicu zahvaljujući čemu svako poglavlje biva logički oslonjeno na prethodno i ono koje slijedi nakon njega. K tome, svako se poglavlje može čitati i kao tematski esej čija zaokruženost ne trpi zbog njegovoga uključivanja u monografsku cjelinu.

Važni poticaji

U studentskim je danima Dulčić bio strastveno okrenut tradiciji što pokazuju brojna njegova djela rađena prema predlošcima velikih majstora i umjetnika. Sve do 1951. bio je isključivo zabavljen starijim profesorima, a manje kolegama vršnjacima i mladim pojedincima. Mladom je studentu osobito važne poticaje davao profesor Ljubo Babić, a za spomenuti je i njegov dubrovački susret sa slikarom Petrom Dobrovićem koji ga je uveo u svijet boja. Osim u tradiciji, Dulčićevo je umjetničko izvoriste i zavičaj, ali njegov je zavičaj i duhovna oaza katoličkoga svjetonazora - kojemu se nikada nije odupirao - slikajući križ i noseći svoj vlastiti nekršćanskom vremenu usprkos. Interes je za zavičaj vidljiv i u njegovoj folkloristici preuzetoj od učitelja Babića, a na što je upozorila Mirjana Kolumbić Ščepanović. Zavičajnost je nesumnjivo osjetna u njegovu "Bijegu u Egipat", gdje scenu smješta u njemu poznat okoliš, koji je njegov, što je još od kasnoga srednjega vijeka bio čest slučaj u zapadnome slikarstvu, osobito na sjeveru Europe. Odnos Dulčić - Babić potvrđuje da umjetnik gotovo nikada nije samonikla pojava, i u toj se samoniklosti niti ne treba tražiti genijalnost. Štoviše, ona je prisutna u sposobnosti nalaženja sebe u drugome, u sposobnosti varijacije, neponavljanja i neoponašanja.

Po rubu apstrakcije

Osobito zanimljivu dionicu Dulčićeva opusa čini posvećeno apstrahiranje vidljivoga svijeta. Zidić je u tekstu napomenuo - a s čime se treba

Igor Loinjak, biskup Antun Škvorčević, Biserka Rauter Plančić i Igor Zidić u Pož

složiti - da Dulčić nije autentičan slikar apstrakcije. Slikaru je polazište uvijek vidljivi predmet, vidljivi svijet, okolina. Njegova se nepotpuna uronjenost u apstrakciju vidi u nazivima radova, jer se nikada neće naići na djelo naslovljeno "Bez naziva", "Kompozicija", ili slično, nego se nazivi uvijek odnose na nešto konkretno (ovdje se riječ KONKRETNO koristi kao opozicija riječi NEKONKRETNO Vasilija Kandinskog u njegovu pisanju o vlastitom apstraktnom slikarstvu). Veže to Dulčića uz Antu Kaštelančića, Otona Glihu, a slično se može uočiti i u djelima osječkoga slikara Josipa Alebića. Dakle, Dulčićevo neprestano orkestriranje kistom po rubu apstrakcije nikada nije doživjelo fortissimo, nego je uvijek klizilo polaganim crescendo i decrescendo. Apstrahiranje u njega nije potraga za husserlovskom "Idejom" ili "biti stvari", nego je posljedica fizičkoga (ali i mentalnog) izdizanja motrišta samoga slikara. U jednom je ranijem tekstu o Dulčiću Zidić pisao kako je za Dubrovčanina "slikati s visoka, iz neke imaginarne pozicije s nekog 'kao da' motrišta (kao da si zbilja tamo), kako da si ptica, kao da si sunce, kao da si nebesnik, značilo slikati imaginativno, apstrahirajući, sve više i više, zemaljsko i stvarnosno. Slikati s visoka značilo je, stoga, i slikati apstraktno. Točnije: ap-

strahirajući, slikati moderno, izražavati se sažeto". Slično piše i Tonko Maroević, ističući kako je kod Dulčića vidljiva pitanja "odmicanja od prepoznatljive motivike, odricanja od mimetičkih zahtjeva".

Uzdizanje motrišta

U ovome je kontekstu još nešto bitno spomenuti - slikarevo uzdizanje motrišta, uzlet njegova oka, ali i duše, što metaforički označava približavanje toga oka Suncu koje Dulčić na svojim slikama često prikazuje. Slikar se kreće od povišenoga motrišta prema ptičjoj perspektivi. Pri govoru se o ptičjoj perspektivi čini nespretnim prihvatiti tezu Mladena Pejakovića kako se u slikarstvu uvijek radi o ptičjoj perspektivi, jer je slikar uvijek "nad" plohom koja mu je zadana. Pejaković piše: "Sve su, naime, perspektive u slikarstvu ptičje. Jer o plohi se radi". Ptičja perspektiva, ipak, ne proizlazi iz autorova položaja tijela. Čak i kada je autor fizički na povišenom, ptičja je perspektiva vezana uz mental-

**Knjiga je tiskana
u suradnji Požeške
biskupije, Matice
hrvatske i Moderne
galerije**

DULČIĆ

Stavljanje biskupiji

knjizi su govorili biskup
Dulčić i Igor Loinjak

HRVOJE KUŠIK

Etimološki riječ "vidjeti" vuče korijen iz indoeuropskoga "we-
yd-" što također znači "vidjeti",
ali i "znati". Nije bez osnove
stoga poistovjećen pojam Sun-
ca sa svevidećim okom, onim
božanskim kojemu ništa nije
skriveno. Još u egipatskoj re-
ligiji vrhovni egipatski bog Ra
jednu inkarnaciju ima u liku
čovjeka s glavom sokola; on je
"oko sokolovo" koje strahovito
dobro vidi. Božansko je oko, uz
to što je SVEVIDEĆE, također i
SVEZNAJUĆE. "Pučki srdač-
na", pisat će Zidić o Dulčiću,
"njegova je kozmologija, uvi-
jek, dijelom bivala i pučka te-
ologija. Sunce je Oko, Sunce je
zlatnik, Sunce je pogača gla-
dnih, Sunce je hostija pričes-
niku, Sunce je mlinsko kolo
vodeničaru i mlinaru.

Krug - kvadrat

Sunce je i okruglo. Krug označava cjelovitost. Ako je na nebesima, onda je to cjelovitost znanja i pogleda, napose onog duhovnog. Krug je i središte iz kojega sve proizlazi i u koje se sve vraća. Konačno, on je - rečeno jezikom isusovca Pierrea Teilharda de Chardina - točka Alfa iz koje je sve poteklo, ali i točka Omega u koju će se sve vratiti. Inzistiranje Dulčićevo na kružnoj formi priziva u kontekstu njegova katoličanstva misao kako se na njegovim platnima Nietzscheovu frazu „Bog je mrtav“, može preokrenuti u „Bog je živ“, a mi živimo u njemu i prema njemu (za razliku od onih koji su ga ubili, odnosno onih koji su ubili ideju Boga za sebe i u sebi, jer Božja opstojnost na ontološkoj razini nikada nije i neće biti narušena.) Uz Boga, odnosno krug, živ je na Dulčićevim platnima i čovjek, jer slikar nikada ne uklanja ljudski lik i ljudskost te njegova umjetnost, provučena kroz parafrazu Sedlmayrova naslova knjige "Gubljenje središta", nikada to središte nije izgubila. Uz krug, Zidić spominje i kvadrat koji ima značenje stabilnosti i davanja forme. Nasuprot nebeskoga kruga, kvadrat je zemaljski princip. On povezuje i spaja, simbolizira povezanost godišnjih doba, strana svijeta, elemenata, faza ljudskoga života... Na tom bi se tragu moglo reći kako krug u kvadratu, ili spojen s kvadratom na simboličkoj razini ujedinjuje nebesko i zemaljsko. ■

no. Zapisano se može pojasniti i na primjeru Dulčića. Pedesetih godina nastaju brojni prikazi Straduna koji se mogu povezati sa slikarevom poetikom prostornosti. Njegov je rodni grad ujedno i njegovo utočište. Dulčić se sklanja i kao snajperist s povišenja okom zahtevača prizor ulice pred sobom. Pomalo voajerski, ali čini se da mu to pruža osjećaj sigurnosti u, tada za njega, nesigurnim vremenima. Kasnije, kod "Crvenog otoka" (1962.), ili "Požara na otoku" (1974.), više se ne radi o povišenom očistu, nego o pravoj ptičjoj perspektivi i pogledu koji nadraža realnost koju promatra. "Prava je realnost složena - ne vodi računa samo o vidljivom", piše Zidić. Upravo tako. Da bi se prava realnost vidjela, uz oko je potreban um. Ljudskome je oku svojstveno "vidjeti", a umu "u-vidjeti". Um, ili duh, upravo je božanska dimenzija čovjeka, o čemu govori Max Scheler u "Položaju čovjeka u kozmosu", navodeći da je upravo duh to što nas čini ljudima i drugačijima od ostaloga živoga svijeta. Pravu realnost Dulčić gleda s visoka, njegov pogled simbolički stoji na mjestu odakle se sve vidi, ali i sve zna, a to je mjesto Sunca. SUNCE=DÖBRO=VISINA=OKO. Sunce se poistovjećuje s Dobrim (a Dobro je i Istinito). Nadalje, Sunce je na visini s koje se sve vidi.